

عکس: فارس

بهترین های بیستمین دوره انتخاب کتاب سال دفاع مقدس امروز شناخته می شوند

ادبیات پایداری نیازمند ظرفیت سازی است

گزارش

اسماعیل علوی

دبیر گروه پایداری

امروز برای اهالی کتاب بویژه آنان که درحوزه کتاب دفاع مقدس دستی دارند روز مهمی است. چرا که از میان ۳۸۹۲ اثر تولید شده درسال های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰یا موضوع دفاع مقدس بهترین ها معرفی و از پدیدآورندگان آثار برتر با حضور وزیر محترم فرهنگ و ارشاد اسلامی، رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی و رئیس سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، تقدیریه عمل می آید. به گفته سردار عباس پایرامی مدیراجرایی بیستمین جایزه ملی انتخاب بهترین کتاب سال دفاع مقدس، آثار رسیده بعد از ارزیابی ۲۷ گروه داوری متشکل از قریب یکصد نفر از نخبگان حوزه های مربوطه طی چند ماه کاری انتخاب و به عنوان برگزیده معرفی می شوند. وی درخصوص تفاوت های این دوره از انتخاب کتاب سال دفاع مقدس با دوره های قبل گفت: به پیشنهاد کارشناسی داوران دوره های قبل، دراین دوره برخی از حوزه ها به زیرگروه های جزئی تری تقسیم شدند تا آثار بیشتری به ردیف بهترین ها راه یابند. به عنوان مثال پیش از این، کتاب های داستانی تحت یک عنوان کلی مورد بررسی قرار می گرفت که در این دوره با تکنیک آنها به داستان و زندگی نامه داستانی، یا خاطره و... فرصت بیشتری برای تولیدکنندگان اثر ایجاد شده است. وی درمورد سایر ویژگی های بیستمین دوره کتاب سال می افزاید: از این دوره بررسی کتاب شنیداری نیز به فهرست عناوین گروه های داوری اضافه شد که با استقبال همراه بود. به طوری که نزدیک به ۱۲۰۰ مورد کتاب شنیداری به دبیرخانه ارسال شد. وی با بیان ارسال کمترین اثر درحوزه پژوهش خاطر نشان کرد باید دست اندرکاران به این موضوع توجه داشته و آن را مورد حمایت خاصی قرار دهند.

وی با اشاره به افزایش تنوع دربرنامه های مرتبط با برگزاری این جشنواره اظهار داشت: شورای علمی این رویداد فرهنگی براساس نیاز و شرایط امروز تلاشی دارد انتخاب کتاب سال را در حد و اندازه معرفی کتاب محدود نکرده و با افزودن برنامه های جانبی برغشای آن با هدف ترویج کتابخوانی بیفزاید.

انتخاب اثر فاخر

غلامرضا عزیزی سرداور گروه آثار تولیدی در حوزه تاریخ شفاهی (خاطره) با اشاره به اینکه تأکیدات مقام معظم رهبری مبنی براهمیت کردآوری و انتشار خاطرات رزمندگان دوران دفاع مقدس، تمایل بیش از پیش مصاحبه شهودگان به انجام این مهم را به همراه داشته و موجب گسترش کمی و کیفی آثار انتشار یافته در حوزه تاریخ شفاهی شده است. درگفت وگو با «ایران» گفت: آثار رسیده به نوبه خود از یک سو نشان از رویکرد مثبت جامعه به این مقوله از بررسی تاریخ دفاع مقدس مردم ایران را داشته و از سوی دیگر نمایانگر تلاش بیشتر مصاحبه کنندگان و تدوینگران این قبیل آثار است.

وی با بیان اینکه سیاست بیستمین دوره انتخاب بهترین کتاب دفاع مقدس برای بررسی آثار دفاع مقدس و به تبع آن هدفگذاری هیأت داوران جشنواره و از جمله گروه تاریخ شفاهی انتخاب آثار برگزیده از بین آثار رسیده نبود، بلکه منظور، ارتقای کیفی این آثار بود و براین اساس هیأت داوران تلاش خود را برانتخاب و معرفی بهترین کتاب از منظر اثر فاخرقرار داد، افزود: هیأت داوران گروه تاریخ شفاهی دفاع مقدس کوشید اثری فاخر از مرحله مصاحبه تا نشر را برگزیند که به این ترتیب بتواند اثری را به مثابه الگویی برای سایر کوشندگان این عرصه از مصاحبه کنندگان و تدوینگران مصاحبه های تاریخ شفاهی تا ناشران معرفی کند. از این رو داوران علاوه بر محتوای آثار و روش بیان و تدوین همچون

مصاحبه شونده گرفته تا پیاده ساز مصاحبه و تدوینگر و کوشندگان امور فنی نشر و بهرغم اهمیت بالا و ویژگی گردآوری و انتشار روایت های رزمندگان و خانواده های آنان از دوران دفاع مقدس و زوایای مختلف آن، متأسفانه کاستی هایی در برخی از آثار منتشره این دوره مشهود بود که بر اهمیت نقش آموزش مباحث مرتبط و برگزاری جلسات نقد آثار منتشره گواهی می دهد.

این پژوهشگر حوزه تاریخ شفاهی در خصوص آسیب های کتاب دفاع مقدس در حوزه تاریخ شفاهی اظهار داشت: بررسی های انجام شده نشانگر این نکته بود که بیشتر آثار تاریخ شفاهی دفاع مقدس را چند ناشر محدود منتشر کرده اند و ناشران دولتی بیشتر از ناشران خصوصی به انتشار این آثار همت گماشته اند. هر چند این امر نشان از تلاش ناشران در حیطه های تخصصی دارد، اما به نظر می رسد شایسته است متولیان امر و بویژه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دامنه وسیع تری از ناشران بخش خصوصی را با انجام سیاست های حمایتی و تقویتی، ترغیب به مشارکت بیشتر در این حوزه کنند.

ظرفیت های مستندسازی

جواد کامور بخشایش سرداور گروه مستند با بیان این نکته که ادبیات دفاع مقدس ادبیاتی است آموزنده، روشنگر، سازنده و الهام بخش که مقطعی از تاریخ پرفراز و نشیب ایران اسلامی را به تصویر می کشد، مقطعی که مردمان این سرزمین و گوشه ای از شادت ها، پایمردی ها و فداکاری هایشان را به رخ کشیدند و این امور در ادبیات دفاع مقدس متبلور شد، در خصوص ظرفیت های خلق اثر در حوزه مستندنگاری دفاع مقدس به «ایران» گفت: این برهه از مقطع تاریخی کشورمان و ادبیاتی که در

مورد آن خلق شده ظرفیت ها و قابلیت هایی دارد که می تواند برای هدایت و هویت آفرینی نسل های آینده مورد استفاده قرار گیرد. در شرایط کنونی شناخت و حمایت از این ظرفیت ها و قابلیت ها یکی از ضرورت هایی است که باید مورد توجه مسئولان و متولیان فرهنگی کشور قرار گیرد. در عین حال لازم است برای غنا و گسترش این ادبیات نوپا پیوسته و مداوم تلاش شود تا فرهنگ ملهم از دفاع مقدس همواره در جامعه امروز و فردای کشورمان جاری و ساری شود؛ فرهنگی که می تواند کشور را در برابر همه مشکلات از یک سو و همه دشمنان از سوی دیگر حفظ کند و مقاومت و ایستادگی را پیوسته سرلوحه امور جامعه قرار دهد. وی در ادامه افزود: این ادبیات باید برای امروز و فردای تاریخ کشورمان تقویت شود و ظرفیت های آن به خارج از مرزها هم تسری یابد. بنابراین لازم است در این زمینه به سه محور اساسی: «آموزش»، «ترویج و تبلیغ» و «نقد» به طور جدی توجه نمود. ادبیات نوپا نیازمند ظرفیت سازی و تولید مباحث نظری و اندیشه ای است. بر پایه این مباحث نظری و اندیشه ای است که این ادبیات غنا می یابد و با نشر و تولید آثاری مبتنی بر این مباحث رشد و بالندگی پیدا می کند و ظرفیت های پنهان و پیدای دوران دفاع مقدس را در خود جای می دهد و فرهنگ آن دوران را در جامعه تسری می دهد.

ضرورت تنظیم نظامنامه

استعداددایی این فعال عرصه تولید اثر با موضوع دفاع مقدس با تأکید بر ضعف آموزش و تربیت نویسندگان نو قلم بیان داشت: اگر عمیق تر بنگریم ضعف در آموزش یکی از نکات جدی ادبیات دفاع مقدس است؛ برای

متولیان این امر بتوانند هر دوره بهتر از دوره قبل چنین جشنواره هایی را برگزار کنند.

جشنواره، معیار ادبیات دفاع مقدس این گونه جشنواره ها می توانند «معیار» و «سنجه» ادبیات دفاع مقدس هم تلقی شوند از این منظر که با نگاهی عالمانه و علمی از سوی عده ای صاحب نظر، عرصه های گوناگون ادبیات پایداری واکاوی و رصد شده و نقاط مثبت و منفی آن احصا می شود.

این پژوهشگر ادبیات دفاع مقدس درخصوص نقد و نقش آن در ارتقای آثار گفت: موضوع جدی دیگر در ادبیات دفاع مقدس، نقد و مباحث نقد ادبی است. هر ادبیاتی برای غنای علمی و توسعه خودش نیازمند نقد است. ادبیات دفاع مقدس از این قاعده مستثنی نیست و هر اثری که با این موضوع منتشر می شود باید مورد نقد و بررسی قرار گرفته، نقاط ضعف و قوت آن مشخص و عیارش سنجیده شود و با تکیه بر نقد همین تولیدات، عرصه های تازه ای به روی ادبیات دفاع مقدس گشوده و نظریات جدیدی ابداع شود.

به نظر می رسد «آموزش»، «ترویج و تبلیغ» و «نقد» سه محور و موضوع اصلی و جدی برای غنای ادبیات دفاع مقدس و توسعه و ترویج فرهنگ نهفته در این ادبیات است.

ویژگی های ادبیات پایداری

عبدالرحیم سعیدی راد سر داور گروه آثار ادبی و شعر دفاع مقدس نیز در گفت وگو کوتاهی با «ایران» درآستانه مراسم اختتامیه بیستمین جایزه ملی انتخاب کتاب سال دفاع مقدس پیرامون این رویداد مهم فرهنگی گفت: پس از پیروزی انقلاب اسلامی، بخصوص در اوایل دهه شصت شاهد شکل گیری و بلوغ ادبیات معاصر بودیم. در این دهه، ادبیات جنگ، ادبیات دفاع مقدس و در تعریف کامل تر آن، ادبیات پایداری شکل گرفت.

عمده ترین ویژگی همه این آثار، تعهدی بود که مخاطبان زیادی را به سوی خود جلب کرد و اغلب آثار در این دوران، واقع گرا و با توجه به مناسبات اجتماعی جامعه معاصر ایران نوشته شد. این گونه آثار توانست هویت ایرانی، ملی و مذهبی را تقویت کرده و از نظر القای مفاهیم دینی در جامعه، تحول ایجاد کند. نقش جدی دیگر این گونه آثار، در ماندگاری رویدادهای تاریخی انقلاب اسلامی و دفاع مقدس است. یکی از مهم ترین رویدادها و اتفاقات بزرگ مربوط به ادبیات پایداری در دهه های اخیر، برگزاری کنگره های سراسری شعر دفاع مقدس و برگزاری انتخاب کتاب سال دفاع مقدس است که با تحقق مجالی برای بازخوانی و رشد این اتفاق مهم فرهنگی است.

جشنواره فرصتی برای بروز استعدادها

برگزاری جشنواره های کتاب سال و کنگره های شعر، بستر و جایگاه مناسبی برای بروز و شکوفایی استعداد های جوانی است که جنگ

تحمیلی را از نزدیک درک نکرده اند اما همواره به آثار آن از نزدیک برخورد کرده و آشنا هستند. حضور مادران و پدران شهدا، آزادگان، جانبازان و شهدای تازه تقص شده که هر از گاهی فضای شهرهای کشورمان را عطر آگین می کنند؛ نمونه های آشکاری از آثار جنگ

ترویج کتابخوانی

برگزاری جشنواره های کتاب سال بسترو جایگاه مناسبی برای بروز و شکوفایی استعداد های جوانی است که جنگ تحمیلی را از نزدیک درک نکرده اند اما همواره به آثار آن از نزدیک برخورد کرده و آشنا هستند

تحمیلی هستند. به طور قطع زبان مشترک شاعران نسل های مختلف کنگره های شعر دفاع قدس بیزاری جستن از جنایاتی است که در حق مردم مظلوم، نجیب و در عین حال فداکار ایران عزیزمان، روا داشته اند و هنوز هم دست بردار نیستند و اینکه شاعران کتاب های دفاع مقدس می خواهند بگویند مردم ما هویت اصیل ایرانی- اسلامی خود را فراموش نخواهند کرد و همواره بر نشر و یادآوری آن و دمیدن روح فداکاری در جامعه تأکید دارند.

درخصوص کتاب های حوزه ادبیات پایداری؛ در یکی دو سال اخیر تحول زیادی در استان ها بوجود آمده است و برای چاپ کتاب البته جای تأمل دارد که اگر حمایت های بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش های دفاع مقدس و سازمان ادبیات و تاریخ دفاع مقدس نباشد بسیاری از کتاب ها نباید چاپ می شد زیرا وقتی قرار باشد که بسیجی صورت بگیرد و کتاب های حوزه پایداری چاپ شود همه جور کتابی به چاپ می رسد و کتاب های قوی و ضعیف توأم هستند.

به عنوان مثال اگر فقط در حوزه شعر بخوایم نظر بدهم برای یک شاعر دفاع مقدس، اگر نگویم یک دوره ۱۰ و ۱۵ ساله ولی چند سال باید طول بکشد تا شاعرش به قدر یک کتاب شوند و لذا انتخاب این دست کتاب ها آن هم برای کتاب سال، کار را سخت تر می کند چرا که کارهای ضعیف و قوی شاعر در کنار هم آمده اند.

در مورد مخاطب کتاب های شعر دفاع مقدس هم جای بحث جدی وجود دارد ولی چون در این حوزه کم کار کرده و کمتر به نقد و بررسی آنها پرداخته ایم فعلاً جا دارد چیزی مطرح نشود تا قدری که در این حوزه به اشباع برسیم. اعتقاد دارم هنوز در حوزه دفاع مقدس و مدافعان حرم ناگفته های بی شماری وجود دارد که باید بستر برای چاپ آنها فراهم کرد. پیوسته برای محض عرض کنم که در حوزه شعر کودک و نوجوان خیلی کم کار بوده ایم. در حوزه جنگ

شعرها و طنز دفاع مقدس همچنین خانواده های شهدا، جانبازان، آزادگان و... بسیار کم کار بوده ایم. البته هر وقت برای هر خاصی بستر فراهم شده در آن محض آثار بکر و تازه ای هم خلق می شود.

دیگر اینکه دست اندرکاران در زمینه های غیر کتاب هم باید زمینه سازی کنند و کار را از شکل کاغذی آن فراتر در نظر بگیرند و مقدس است. یکی از مهم ترین رویدادها و اتفاقات بزرگ مربوط به ادبیات پایداری در دهه های اخیر، برگزاری کنگره های سراسری شعر دفاع مقدس و برگزاری انتخاب کتاب سال دفاع مقدس است که با تحقق مجالی برای بازخوانی و رشد این اتفاق مهم فرهنگی است.

جشنواره فرصتی برای بروز استعدادها

برگزاری جشنواره های کتاب سال و کنگره های شعر، بستر و جایگاه مناسبی برای بروز و شکوفایی استعداد های جوانی است که جنگ

تحمیلی را از نزدیک درک نکرده اند اما همواره به آثار آن از نزدیک برخورد کرده و آشنا هستند. حضور مادران و پدران شهدا، آزادگان، جانبازان و شهدای تازه تقص شده که هر از گاهی فضای شهرهای کشورمان را عطر آگین می کنند؛ نمونه های آشکاری از آثار جنگ

عبدالرحیم سعیدی راد

شاعر

عمده ترین ویژگی آثار، تعهدی است که مخاطبان زیادی را به سوی خود جلب می کند. اغلب آثار، واقع گرا و با توجه به مناسبات اجتماعی جامعه معاصر ایران نوشته شده اند. این گونه آثار می توانند هویت ایرانی را تقویت کرده و از نظر القای مفاهیم دینی در جامعه، تحول ایجاد کنند.

جواد کامور بخشایش

فعال فرهنگی در حوزه دفاع مقدس

این برهه از مقطع تاریخی کشورمان و ادبیاتی که در مورد آن خلق شده ظرفیت ها و قابلیت هایی دارد که می تواند برای هدایت و هویت آفرینی نسل های آینده مورد استفاده قرار گیرد. در شرایط کنونی شناخت و حمایت از این ظرفیت ها و قابلیت ها یکی از ضرورت هایی است که باید مورد عنایت و توجه مسئولان و متولیان فرهنگی کشور قرار گیرد.

غلامرضا عزیزی

پژوهشگر تاریخ شفاهی

هدفگذاری هیأت داوران جشنواره و از جمله گروه تاریخ شفاهی انتخاب آثار برگزیده از بین آثار رسیده نبود، بلکه منظور، ارتقای کیفی این آثار بود. بر این اساس هیأت داوران تلاش خود را بر انتخاب و معرفی بهترین کتاب از منظر اثر فاخر قرار داد.

